

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-44)

24-30 NİSAN DÜNYA AŞI HAFTASI (2025)

Aşı Nedir?

Aşılama, her yıl milyonlarca hayat kurtaran küresel bir sağlık başarısıdır.¹ Aşılar, hastalıklara karşı koruma oluşturmak için vücudunuzun doğal savunmasıyla birlikte çalışarak hastalığa yakalanma risklerini azaltan maddelerdir.² Virüs veya bakteri gibi mikropların yalnızca öldürülmüş veya zayıflatılmış formlarını içerdiğinden, hastalığa neden olmamaktadır.

Aşılar Neden Gereklidir?

Aşı olmanın iki temel nedeni kendimizi ve çevremizdekileri korumaktır.² Dünya genelinde bazı hastalıklar nadir görülür hale gelmiş olsa da bunlara neden olan mikroplar dünyanın bazı veya tüm bölgelerinde halen bulunmaktadır. Günümüz dünyasında, bulaşıcı hastalıklar sınırları kolayca aşabilir ve önlem almayan herkesi enfekte edebilir.

Aşılama, koruyucu sağlık hizmetlerinin temelini oluşturur ve tartışılmaz bir insan hakkıdır.¹ Aşılar, bulaşıcı hastalık salgınlarının önlenmesi ve kontrolü açısından da kritik öneme sahiptir. Küresel sağlık güvenliğinin temelini oluştururlar ve antimikrobiyal direnç (antibiyotiklerin işe yaramadığı bakteri türlerine) karşı savaşta hayati bir araçtır.

Aşılar Güvenli midir?

Aşılar güvenlidir.³ Herhangi bir lisanslı aşı, kullanım için onaylanmadan önce birden fazla deneme aşamasında titizlikle test edilir ve piyasaya sürüldüğünde düzenli olarak yeniden değerlendirilir. Bilim insanları ayrıca bir aşının olumsuz bir olaya neden olabileceğine dair herhangi bir işaret olup olmadığını görmek için çeşitli kaynaklardan gelen bilgileri sürekli olarak takip etmektedir. Aşılar çoğunlukla kol ağrısı veya hafif ateş gibi hafif ve geçici reaksiyonlara neden olmaktadır.

Bireyin aşıdan ziyade aşıyla önlenabilir bir hastalıktan ciddi şekilde etkilenme olasılığı çok daha yüksektir. Örneğin, çocuk felci durumunda, hastalık felce neden olabilir, kızamık ensefalite (beyin iltihabı) ve körlüğe neden olabilir ve bazı aşıyla önlenabilir hastalıklar ölüme bile yol açabilir.

Aşılar Otizm Neden Olur mu?

Aşılar ile otizm veya otistik bozukluklar arasında bir bağlantı olduğuna dair hiçbir kanıt yoktur.³ Kızamık-kabakulak-kızamıkçık (MMR) aşısı ile otizm arasında olası bir bağlantı konusunda endişelere sebep olan 1998 tarihli çalışmanın daha sonra ciddi şekilde hatalı ve sahte olduğu bulunmuştur. Makale daha sonra yayınlayan dergi tarafından geri çekilmiştir.

¹ [İnternet] https://www.who.int/health-topics/vaccines-and-immunization#tab=tab_1 Erişim:18.04.2025

² [İnternet] <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/vaccines-and-immunization-what-is-vaccination> Erişim:22.04.2025

³ [İnternet] <https://www.who.int/mongolia/health-topics/vaccines/faq> Erişim:22.04.2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-44)

Aşı ile önlenebilen hastalıklar nelerdir?

Günümüzde, hayatı tehdit eden 20'den fazla hastalığa karşı korunma sağlayan aşılar mevcuttur ve bu sayede her yaştan insan daha uzun ve sağlıklı bir yaşam sürebilmektedir.¹ Aşılar ile kuduz, rahim ağzı kanseri, hepatit b ve buna bağlı karaciğer kanseri, Covid-19, grip, çocuk felci, kızamık, kızamıkçık, kabakulak, menenjit, tetanoz, difteri (kuşpalazı hastalığı), boğmaca, rotavirüs, kolera, zatürre, sarıhumma, su çiçeği, tifo gibi birçok hastalık önlenebilmektedir.²

Ülkemizde Hangi Aşılar Uygulanmaktadır?

Ülkemizde Genişletilmiş Bağışıklama Programı kapsamında çocukluk dönemi aşı takviminde 13 hastalığa karşı rutin aşı uygulaması yapılmaktadır. Bunlar; difteri, boğmaca, tetanoz, çocuk felci, hepatit B, Hepatit A, Hemofilus İnfluenza tip b, tüberküloz, kızamık, kabakulak, kızamıkçık, suçiçeği ve pnömokoktur.⁴

Aşılar sayesinde 1974'ten bu yana 154 milyon hayat kurtulmuştur – bu, yılda 3 milyondan fazla insanın ya da son 50 yılda dakikada 6 kişinin hayatının kurtulması anlamına gelmektedir.⁵ Bu süreçte aşılama, bebek ölümlerini %40 azaltmış, daha fazla sayıda çocuğun ilk doğum gününü ve sonrasını görmesini sağlamıştır. Bu kurtarılan hayatların %60'ı sadece kızamık aşısı sayesinde gerçekleşmiştir. Hastalıklardan, yeti yitiminden ve ölümden koruyabilecek hayat kurtarıcı aşılarla erişim her çocuğun hakkıdır.⁶ Dünyanın bir çok bölgesinde kızamık, çocuk felci ve kolera gibi aşıyla önlenebilir hastalıkların yayılmakta olduğu gözlemlenmektedir.⁴

COVID-19 pandemisi sırasında, 67 milyon çocuğun, yeti kaybı ve ölüme neden olan hastalıklardan korumak için gereken aşılarla erişemediği raporlanmıştır.

2022 yılında, 20,5 milyon çocuğun en az bir rutin aşısı olamadığı, 14 milyon çocuğun ise hiçbir aşıya erişemediği kaydedilmiştir.⁴ Aynı yıl içinde yaklaşık 33 milyon çocuğun, artan kızamık tehdidine karşı tehlikeli şekilde savunmasız kaldığı bildirilmiştir. Tahminen 136.000 kişinin – çoğunluğu çocuk olmak üzere – kızamıktan dolayı hayatını kaybettiği belirtilmiştir.

Dünya Aşı Haftasının Önemi Nedir?

Dünya Sağlık Örgütü, aşılardan ve bağışıklamanın değeri konusunda farkındalığı artırmak ve daha fazla insanın ve toplulukların aşıyla önlenebilir hastalıklardan korunmasını sağlamak için 24-30 Nisan arasında Dünya Aşı Haftasını kutlamaktadır.

Bu yıl Dünya Aşı Haftası Dünya Sağlık Örgütü'nün Genişletilmiş Bağışıklama Programının 51. Yılıni kutlamakta olup, 2025 yılı teması “Herkesi aşılamak mümkündür” olarak belirlenmiştir.³2025 yılı Dünya Aşı Haftasının hedefleri aşağıda sıralanmıştır:

- ✓ İnsanlar ve toplumlar kendilerini ve sevdiklerini aşıyla önlenebilir hastalıklardan bağışıklama yoluyla korurlarsa, daha az hastalık ve daha fazla yaşama sahip olmanın insanlık açısından

⁴ [İnternet] <https://asi.saglik.gov.tr/bagisiklama-programi-ve-asi-takvimi/asi-takvimi.html> Erişim:22.04.2025

⁵ [İnternet] <https://www.who.int/news-room/events/detail/2025/04/24/default-calendar/world-immunization-week-2025--immunization-for-all-is-humanly-possible> Erişim:22.04.2025

⁶ [İnternet] <https://www.cdc.gov/globalhealth/immunization/assets/world-immunization-week-2024.pdf> Erişim:22.04.2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-44)

mümkün olduğunu göstermek,

- ✓ Hükümetleri, herkes için bağışıklama vaadini yerine getirmek için yerel ve ulusal düzeylerde güçlü bağışıklama programları aracılığıyla aşılama teşvik etmek.

Aşılamanın sadece çocuklar için değil her yaştan birey için çok önemli olduğunu unutmamak gerekir. Aşılanarak bulaşıcı hastalıklara karşı bağışıklık kazanan kişilerden oluşan toplumlarda bulaşıcı hastalıklar ve salgınlar görülmez. Aşı ile önlenemeyen bir hastalığa yakalanma ve bu nedenle yeti yitimi ve hayatını kaybetme olasılığı, aşı sonrasında istenmeyen etki ortaya çıkma olasılığından çok daha yüksektir. ⁷

⁷ [İnternet] <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/dokumanlar-5.html> Erişim:22.04.2025

Bu doküman, Dr. Ümmügölsüm Yüce Erişik tarafından, Öğr. Gör. Dr. Meltem Şengelen danışmanlığında 22.04.2025 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:

Yüce Erişik Ü, Şengelen M. 24-30 Nisan Dünya Aşı Haftası Bilgilendirme Notu-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2024/2025-43 [İnternet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim:24.04.2025.